

Μεταπτυχιακές Σπουδές με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, υποστηριζόμενες από τις Νέες Τεχνολογίες

Π. Αντωνίου⁽¹⁾ & Α. Σίσκος⁽²⁾

(1) Επίκουρος Καθηγητής, Δ.Π.Θ., Τ.Ε.Φ.Α.Α., panton@phyed.duth.gr

(2) Υπ. Διδάκτορας, Καθηγητής Φυσικής Αγωγής, asiskos@phyed.duth.gr

Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Δ.Π.Θ.

Κομοτηνή, Ελλάδα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εξάπλωση της ψηφιακής τεχνολογίας και ιδιαίτερα του Διαδικτύου έχει οδηγήσει στην ανάπτυξη εναλλακτικών μεθόδων εκπαίδευσης δίνοντας στα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα την δυνατότητα να παρέχουν σε μεγάλο φάσμα ανθρώπων Προγράμματα Σπουδών με τη μέθοδο της εκπαίδευσης από απόσταση. Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει και περιγράφει την αρχιτεκτονική, τις εμπειρίες και τα συμπεράσματα από την εφαρμογή ενός Διατημηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών ειδικά για τη μέθοδο της εκπαίδευσης από απόσταση που χρησιμοποιεί τις Νέες τεχνολογίες ως υποστηρικτικά συστήματα υλοποίησής του. Συστήματα του προγράμματος θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στο μέλλον για την επιμόρφωση από απόσταση των πτυχιούχων Φυσικής Αγωγής (αδιόριστων και διορισμένων) που βρίσκονται σε γεωγραφικές περιοχές απομακρυσμένες από Πανεπιστημιακά Ιδρύματα.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: εκπαίδευση από απόσταση, συνεργατική μάθηση, σύγχρονη και ασύγχρονη εκπαίδευση από απόσταση

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εξάπλωση της ψηφιακής τεχνολογίας έχει οδηγήσει στην ανάπτυξη εναλλακτικών μεθόδων εκπαίδευσης, όπως τα συστήματα και οι υπηρεσίες εκπαίδευσης από απόσταση (Distance Learning - DL), τα συστήματα εκμάθησης βασισμένα σε υπολογιστή (Computer Based Learning Systems - CBLS) κ.τ.λ. Τα συστήματα αυτά επιτρέπουν στους φοιτητές να επιλέξουν το χώρο, το χρόνο, τον ρυθμό και τη διαδικασία μάθησης (Evans & Fan, 2002). Η ευελιξία αυτή έχει αποκτήσει πρόσφατα μεγαλύτερη σημασία (Inglis, Ling, & Joosten, 2002) καθώς δίνει τη δυνατότητα στα Πανεπιστήμια να προσεγγίσουν διαφορετικές ομάδες πληθυσμού και να τους παρέχουν ευέλικτα περιβάλλοντα μάθησης με τη μέθοδο της εκπαίδευσης από απόσταση (Hera & Kling, 2000). Επίσης η εξάπλωση του Διαδικτύου έχει προκαλέσει αύξηση στον αριθμό εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που προσφέρουν τέτοια περιβάλλοντα και στηρίζονται στις εφαρμογές του Διαδικτύου (Sistek-Chandler, 2000). Η αυξανόμενη ανταγωνιστικότητα δημιουργεί συνεταιρισμούς αναπτύσσοντας και διαθέτοντας μέσω του Διαδικτύου Προγράμματα Σπουδών στο ευρύ κοινό (Ρετάλης και Αυγερίου, 2001).

ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Άσκηση και Ποιότητα Ζωής» στηρίζεται στη συνεργασία Τμημάτων Φυσικής Αγωγής δύο Ιδρυμάτων: του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης και του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Τα δύο αυτά, απομακρυσμένα γεωγραφικά, Τμήματα παρέχουν αυτό το πρόγραμμα που χρησιμοποιεί συνδυασμένα την εντατική φοίτηση και την εκπαίδευση από απόσταση. Απευθύνεται σε πτυχιούχους, κάθε ηλικίας, Τμημάτων Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού (Τ.Ε.Φ.Α.Α.) αλλά και σε πτυχιούχους άλλων Πανεπιστημιακών

Τμημάτων και Τεχνολογικών Ιδρυμάτων. Δίνει τη δυνατότητα ιδιαίτερα σε εργαζόμενους, που δυσκολεύονται να φοιτήσουν σε «Συμβατικά» Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών, να αποκτήσουν μεταπτυχιακό δίπλωμα αφού ως φοιτητές μπορούν να προσαρμόζουν τη φοίτηση, για ορισμένα μαθήματα, σε χρονικές περιόδους που ταιριάζουν στο πρόγραμμά τους (εντατική φοίτηση) και να παρακολουθούν μαθήματα χωρίς περιορισμό τόπου και χωρίς να απαιτείται η φυσική τους παρουσία στο Πανεπιστήμιο (εκπαίδευση από απόσταση). Η διάρκεια των Σπουδών του Προγράμματος περιλαμβάνει 4 ακαδημαϊκά εξάμηνα. Τα δύο πρώτα εξάμηνα έχουν την δομή της εντατικής φοίτησης στο χώρο του Τμήματος (μια εβδομάδα αρχικά και 3 κύκλους μαθημάτων σε αντίστοιχα Σαββατοκύριακα). Το τρίτο εξάμηνο διεξάγεται με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με χρήση Νέων Τεχνολογιών. Το τέταρτο και τελευταίο εξάμηνο είναι αφιερωμένο στη συγγραφή της μεταπτυχιακής διατριβής. Για την παρακολούθηση των μαθημάτων του τρίτου εξαμήνου απαιτείται ηλεκτρονικός υπολογιστής, σύνδεση στο Διαδίκτυο και βασικές δεξιότητες χειρισμού αντίστοιχων προγραμμάτων. Το πρόγραμμα στηρίζει τη δομή του στην εμπειρία και τεχνογνωσία παλαιότερων μεταπτυχιακών προγραμμάτων που υλοποίησαν τα Τμήματα, και στις πλατφόρμες λογισμικού υποστήριξης (Centra και ΕΣΤΙΑ). Παράλληλα, υποστηρίζεται από την βιβλιοθήκη του Τμήματος με ένα πλήθος επιστημονικών εντύπων και ηλεκτρονικών πηγών βιβλιογραφίας. Η εισήγηση αναφέρεται στην περίπτωση του τρίτου εξαμήνου και σε ένα συγκεκριμένο μάθημα. Η διάρκεια του μαθήματος ήταν 12 εβδομάδες και χρησιμοποιήθηκε τόσο η διαδικασία της ασύγχρονης (για 8 μαθήματα) όσο και της σύγχρονης (4 μαθήματα) εκπαίδευσης από απόσταση μέσω του διαδικτύου).

ΑΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Για την υλοποίηση της ασύγχρονης εκπαίδευσης χρησιμοποιήθηκε η πλατφόρμα λογισμικού «ΕΣΤΙΑ» με την οποία επιτεύχθηκε η παροχή εκπαιδευτικού υλικού μέσω ενός ολοκληρωμένου ανοιχτού περιβάλλοντος μάθησης (ΕΣΤΙΑ, 2004). Το εικονικό περιβάλλον μάθησης που διαμορφώνεται από τον διδάσκοντα με τα εργαλεία που παρέχει η συγκεκριμένη πλατφόρμα καθιστά την όλη διαδικασία αρκετά ευέλικτη ιδιαίτερα στον τομέα της συμμετοχής των εκπαιδευομένων. Εκτός από τη δημοσίευση του εκπαιδευτικού υλικού και την online αξιολόγηση των φοιτητών η πλατφόρμα δίνει τη δυνατότητα χρήσης των παρακάτω εργαλείων:

Πίνακες Ανακοινώσεων και πίνακες συζητήσεων (Γενικού ενδιαφέροντος – Θεματικής Ενότητας – Εκπαιδευτικού Προγράμματος) - Εργαλείο Αναζήτησης πληροφοριών στο εκπαιδευτικό υλικό, στις ανακοινώσεις και συζητήσεις - Εσωτερική ηλεκτρονική αλληλογραφία -Εργαλεία δημιουργίας εξετάσεων και ψηφοφοριών

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Για την υλοποίηση της σύγχρονης εκπαίδευσης από απόσταση με δυνατότητα παρουσίας του εκπαιδευτικού υλικού σε μορφή διαφανειών ή αρχείων άλλων εφαρμογών και αμφίδρομης ακουστικής επικοινωνίας πραγματικού χρόνου μεταξύ καθηγητή και φοιτητών, χρησιμοποιήθηκε η πλατφόρμα «Centra» που επιτρέπει σε μεγάλες ομάδες από απομακρυσμένους μεταξύ τους καθηγητές και φοιτητές να αλληλεπιδρούν, να συνεργάζονται και να μαθαίνουν-προσομοιώνοντας την αλληλεπίδραση της τυπικής τάξης - σε πραγματικό χρόνο (Centra, 2004).

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Μέσω του Διαδικτύου ο κάθε εκπαιδευόμενος, με τον κωδικό του, είχε πρόσβαση στο υλικό των μαθημάτων. Σε κάθε μάθημα υπήρχαν : το κυρίως διδακτικό υλικό (συνήθως σε μορφή παρουσιάσεων) – τα παράλληλα κείμενα σε ψηφιακή μορφή (άρθρα, κεφάλαια βιβλίων κλπ που μπορούσαν να ενισχύσουν τη διδασκαλία) - οι βιβλιογραφικές αναφορές για αναζήτηση και επεξεργασία πληροφοριών - οι εργασίες-ασκήσεις-δραστηριότητες που έπρεπε να υλοποιηθούν για την ολοκλήρωση του μαθήματος - το θέμα συζήτησης που άπτονταν του περιεχομένου του μαθήματος και έπρεπε οι φοιτητές να καταθέσουν τις απόψεις τους

Η σχεδίαση, ανάπτυξη και υλοποίηση του διδακτικού υλικού δεν αντιμετωπίζει τους φοιτητές ατομοκεντρικά αλλά ενθαρρύνει την συνεργασία και την ομαδικότητα στην οικοδόμηση της νέας γνώσης. Η συνεργατική μάθηση που αξιοποιεί τις ατομικές δεξιότητες και γνώσεις καθώς και την δυναμική της ομάδας δεν βοηθά μόνο στην οικοδόμηση της γνώσης αλλά και γενικά της σύσφιξης των κοινωνικών σχέσεων. Το γεγονός αυτό αποτελεί αντιστάθμισμα στον κίνδυνο απομόνωσης που ελλοχεύει στην εκπαίδευση από απόσταση. Η συνεργατική μάθηση υλοποιήθηκε τόσο με την ανάθεση ομαδικών εργασιών-δραστηριοτήτων όσο και με την συμμετοχή στις ασύγχρονες συζητήσεις της θεματικής ενότητας. Οι φοιτητές αρχικά χωρίστηκαν σε ομάδες 4-5 ατόμων και ορίστηκε συντονιστής ένας υποψήφιος διδάκτορας που παρακολουθούσε το μάθημα. Για κάθε μάθημα (διάλεξη εβδομάδας) υπήρχε ανάθεση εργασιών-δραστηριοτήτων από τον διδάσκοντα. Σε πρώτο στάδιο οι φοιτητές δούλευαν ατομικά μέσα στις ομάδες. Στη συνέχεια, αφού παρουσίαζαν το αποτέλεσμα της δουλειάς τους και αντάλλαζαν απόψεις μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου με τα άτομα της ομάδας τους, συνέθεταν την τελική μορφή της ομαδικής τους εργασίας-δραστηριότητας. Τη τελική αυτή μορφή την απέσπευε ο συντονιστής της ομάδας στο διδάσκοντα. Οι δραστηριότητες-εργασίες είχαν την μορφή:

- της αναζήτησης και επεξεργασίας πληροφοριών
- προβλημάτων δημιουργικής εμπλοκής και ανάπτυξης της κριτικής σκέψης,
- ασκήσεων αξιολόγησης γνώσεων και δεξιοτήτων.

Παράδειγμα μιας μορφής ομαδικής δραστηριότητας αποτελεί η αναζήτηση μέσα από το Δικτυακό τόπο www.pcentral.org δραστηριοτήτων που αφορούν πρωτόκολλα συμπεριφοράς για μια συγκεκριμένη τάξη Δημοτικού ή Γυμνασίου. Οι ομάδες έπρεπε να συνθέσουν μια αναφορά για α) τον τρόπο αναζήτησης τους β) τις δραστηριότητες που βρήκαν (σύντομη περιγραφή αυτών) και γ) την επιλογή μίας εξ αυτών που θα χρησιμοποιούσαν στη διδασκαλία τους (αιτιολόγηση της επιλογής).

Η συνεργατική μάθηση επίσης υποστηρίχθηκε με τους μηχανισμούς σύγχρονης (chat), ασύγχρονης (discussion forum) και προσωπικής επικοινωνίας (εσωτερική ηλεκτρονική αλληλογραφία) μεταξύ των φοιτητών και του διδάσκοντα. Για κάθε μάθημα υπήρχε στη συζήτηση της θεματικής ενότητας ένα θέμα πάνω στο οποίο θα έπρεπε να τοποθετούνται με τις απόψεις τους (λίγες γραμμές) όλοι οι φοιτητές. Η συμμετοχή των φοιτητών στην ηλεκτρονική συζήτηση ήταν υποχρεωτική και αποτέλεσε μέρος της αξιολόγησής τους.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΔΙΕΡΕΥΝΗΘΕΙ

Έγινε καταγραφή και διερεύνηση των απόψεων των φοιτητών, που συμμετείχαν στο εξαμήνο της εκπαίδευσης από απόσταση. Χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο, τόσο στη μέση του εξαμήνου όσο και στο τέλος του. Οι φοιτητές καλούνταν να εκφράσουν εάν συμφωνούσαν απόλυτα, συμφωνούσαν, δεν ήταν σίγουροι, διαφωνούσαν ή διαφωνούσαν απόλυτα, με καθεμία από τις προτάσεις του ερωτηματολογίου. Οι κλίμακες είχαν συντελεστές αξιοπιστίας Cronbach $\alpha = .75$ (Μέσο) και $\alpha = .77$ (Τέλος). Από τα αποτελέσματα έγινε φανερό ότι οι φοιτητές –τριες έχουν θετικές απόψεις για το Δ.Μ.Π Σπουδών ανεξαρτήτου φύλου και οι απόψεις τους αυτές δεν διαφέρουν στατιστικά σημαντικά στη μέση και στο τέλος του εξαμήνου.

ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Παρά τα όσα προβλήματα που υπάρχουν στη μάθηση από απόσταση, θα μπορούσε, ο τρόπος αυτός μάθησης να γίνει μια διέξοδος απασχόλησης για ένα μεγάλο μέρος ανέργων εκπαιδευτικών όπου μέσω της σωστής κατάρτισης, θα ήταν σε θέση να προωθήσουν αυτή τη νέα εκπαιδευτική διαδικασία. Το μοντέλο αυτό επίσης θα μπορούσε να εφαρμοστεί και στη διαρκή επιμόρφωση και κατάρτιση των εν ενεργεία καθηγητών Φυσικής Αγωγής που είναι απομακρυσμένοι από τα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Centra, 2004. www.centra.com
- ΕΣΤΙΑ, 2004. <http://estia.01p.gr/>
- Evans, C. and Fan, J., 2002. Lifelong learning through the virtual university. *Journal of Campus Wide Information Systems, Multimedia Systems for Lifelong learning: Success and Challenges* 19 (4), 127–134.
- Hara, N. and Kling, R. (2000) Students' Distress with a Web-based Distance Education Course. An Ethnographic Study of Participants' Experiences. *Information, Communication and Society*, 3, 4, 557-579.
- Inglis, A., Ling, P. and Joosten, V., 2002. *Delivering digitally: Managing the transition to the knowledge media*. (2nd ed.), Kogan Page Ltd, London.
- Sistek-Chandler, C., 2000. Webifying courses: online education platforms. *Converge*, pp. 34–38
- Ρετάλης, Σ. & Αυγερίου, Π. (2001), Εικονικά Πανεπιστήμια: Τάσεις, Προκλήσεις και Προβληματισμοί, *Νέες Τεχνολογίες στην Εκπαίδευση και στην Εκπαίδευση από Απόσταση, Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή*, 97-110, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο, 8-10 Ιουνίου 2001.

